

VÄKIVALLAN. varjossa

Elämä perheväkivallan keskellä aiheuttaa pahimmillaan vakavia ongelmia lapselle. Vanhempien ero ei välttämättä tuo ratkaisua tilanteeseen, sillä lainsäädännössä ei ole määritelty, kuinka järjestää lapsen tapaamiset väkivaltaa käyttäneen vanhemman kanssa.

Arja-Leena Paavola

Viimevuosina perheväkivallan vaikutus lapsiin on tiedostettu aiempaa paremmin. Siitä huolimatta perheitä autettaessa huomio yhä edelleen kohdistetaan pääasiassa aikuisiin.

– Usein luotetaan siihen, että lapset eivät tajua, mitä aikuisten välillä tapahtuu. Ja vaikka lapset huomaisivat ja ymmärtäisivätkin tilanteen, ajatellaan, että he kyllä unohtavat. Aikuisten on helpompaa olla, jos he uskovat itselleen, etteivät lapset havaitse riitaa ja väkivaltaa, sanoo kehittämisspäälikkö **Mikko Oranen** *Ensi- ja turvakotien liitosta*.

Tosiasiassa lapset ovat hyvin tarkkaavaisia suhteessaan vanhempiinsa.

– Lapset vaistoavat erittäin herkästi ilmapiiiriin kiristymisen ja havainnoivat tarkasti siitä koituvat seuraukset. Usein kriisit kilpistyvät iltaan ja yöhön, jolloin lapset saattavat olla nukkumassa. Voi olla, että lapset nukkuvat, mutta turvakodeissa olemme todenneet, että lapset usein vain esittävät nukkuvaa.

Perheväkivallan seuraukset eivät ole yksiselitteisiä, sillä jokainen lapsi reagoi omalla tavallaan. Osa pyrkii pois ahdastavasta tilanteesta, osa haluaa olla mukana seurataksena tilannetta tai estääkseen jollakin tavalla väkivallan käyttäjää.

Jo vauvaikäiset reagoivat jännittyneeseen ilmapiiiriin ja pelkoon: vauva voi oppia tavallaan vetäytymään tilanteesta kääntymällä sisäänpäin, osa puolestaan oireilee takertumalla ja vaatimalla.

Vanhemmat lapset saattavat jäädä kotiin päivästä määrän riitojen varalle. Jotkut nuorista taas valitsevat selviytymiskeinokseen kriisien välttämisen, lähtevät mieluummin kavereidensa luokse ja ajautuvat helposti esimerkiksi jengeihin.

– Vaikkein tilanne on lapsilla, joiden perheissä väkivaltainen käyttäytyminen kohdistuu heihinkin ja väkival-

taan liittyy pakottamista ja kontrollointia. Rakkauden ja vihan epäselvä suhde vääristää käsitystä ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, ja kuva omasta itsestä muodostuu negatiiviseksi. Ennen kaikkea jatkuva väkivallan ennakointi kuluttaa energiaa lapsen kehityksen kustannuksella, Oranen painottaa.

ÄIDITKIN SATUTTAVAT

Oraasen mukaan suomalainen kulttuuri on pohjimmiltaan väkivaltamyönteinen. Suhde väkivaltaan on samankaltainen kuin viinaan. Väkivallan käyttöä paheksutaan, mutta toisaalta se hyväksytään kuin itsestään selvytenä: väkivaltaa on ja sitä pitää sietää.

Usein aggressiivisia purkauksia selitetään juopumuksella. Oulussa tehdyssä tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että väkivaltaa käyttäneistä miehistä vain viidesosa oli väkivaltaisia ainoastaan humalassa. Alkoholi ei siis selitä väkivaltaa, sitä harjoitetaan paljon myös selvin päin. Alkoholilla on kuitenkin selkeä rooli ongelmavyyhdissä, mikä näkyy esimerkiksi poliisin työssä.

Väkivaltaisessa käytöksessä on useimmiten kyse hallinnasta ja avuttomuuden kokemuksesta. Naisten väkivaltaisuuteen on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota, mutta on vaikea arvioida, onko se lisääntynyt viimevuosina, sillä asiasta ei ole seurantatietoa. Kiistämätöntä on kuitenkin se, että lapsiin kohdistuvassa väkivallassa tilanne on tasan miesten ja naisten välillä. Aikuisten keskinäinen vakava väkivalta taas näyttäisi olevan enemmän miesten harjoittamaa. Miehet käyttävät enemmän väkivaltaa myös kodin ulkopuolella.

Nainen voi olla yhtä aikaa sekä uhri että tekijä ja itse väkivaltaa kokenut nainen saattaa käyttäytyä väkivaltaisesti lastaan ja miestänsä kohtaan. Väkivaltaisessa suhteessa eläminen aiheuttaa jatkuvaa stressiä. Nainen ei saa tukea puolisoilta ja lapsetkin jäävät vaille isän tuoma turvallisuutta. Toisaalta äiti saattaa kurittaa lastaan

kohtuuttomasti pelätessään, että lapsen käyttäytyminen saa puolison hermostumaan ja käyttämään väkivaltaa. Lapsen fyysinen kurittaminen tai sillä uhkaaminen voi myös olla äidin keino yrittää luoda järjestystä kaoottiseen elämäntilanteeseen.

ALTISTUUKO LAPSI VÄKIVALLAN UHALLE?

Väkivaltaisessa suhteessa elävälle on helppo sanoa, että ongelmat voi ratkaista jättämällä väkivaltainen puoli. Käytännössä edessä saattaa olla todellinen ongelmavyyhti: kuinka järjestää huoltajuus ja tapaamiset lasten ja väkivaltaisen puolison kanssa. Laki puhuu lapsen oikeudesta tavata vanhempaa, mutta käytännössä tuntuu olevan kyse vanhemman oikeudesta. Suomen lainsäädännössä ei ole määritelty, kuinka turvata lapsen tapaamiset väkivaltaa käyttäneen vanhemman kanssa. Laissa sanotaan, että tapaamiset voidaan järjestää valvotusti, mutta asia jätetään siihen.

Uuden lastensuojelulain mukaan lapsi on asianosainen ja häntä tulee kuulla lastensuojeluasioissa. Huoltajuus- ja tapaamisasiat ovat lapsen huolto- ja tapaamis-oikeutta sääntelevän lain alaisia, jossa lapsen asema on erilainen. Tämän lain mukaan tapaamis-oikeuden tarkoituksena on turvata lapsen oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempaa, jonka luona lapsi ei asu. Lisäksi todetaan, että on selvítettävä lapsen oma toive tämän iästä ja kehitystasosta riippuen.

– Käytännössä aikuisten oikeudet ajavat lasten yli. Lapsen turvattuus voi jatkua vuosia, eikä kukaan tiedä, kuinka kierre voitaisiin katkaista, Oranen huokaa.

Ensi- ja turvakodit järjestävät valvottuja ja tuettuja tapaamisia. Joissakin tapauksissa riskit ovat niin suuria, että tapaamisiin tarvitaan oman työntekijän lisäksi palkattu vartija. Tapaaminen saattaa olla myös muulla tavoin lapselle haitallinen. Tapaus kerrallaan pitäisikin selvittää, miten lapsen kasvu, kehitys ja oikeutta tapaamiseen voitaisiin parhaiten tukea. Toistaiseksi ei ole yhtenäistä käytäntöä siitä, miten väkivallan riskiä ja turvallisuutta systemaattisesti arvioitaisiin.

– Nykykäytännössä ei oteta huomioon sitä turvattuuden tunnetta, joka lapselle on syntynyt, vaikka hän olisi itse ollut väkivallan kohteena. Ei voi olla lapsen etu, että hän joutuu elämään pelossa. Asiaa on pohdittu oikeusministeriössä sekä sosiaali- ja terveystieteissä, joissa on esitetty, että lakiin otettaisiin nykyistä täsmällisemmät määräykset siitä, miten lapsen tapaamiset voitaisiin järjestää valvotusti.

– Ensi ja turvakotien liitto on jo vuosia sitten ehdottanut, että tapaamis-oikeuksista päätettäessä lapsen tilanne pitäisi selvittää myös tapauksissa, joissa lapsi ei ole itse ollut väkivallan kohteena. Tulisi tietää, altistuuko lapsi väkivallan uhalta edelleen. Arviointivelvollisuus pitäisi olla taholla, joka tapaamissopimuksen vahvistaa. Asenteellinen muutos on tärkeä. Lapsen turvallisuus pitäisi arvioida laajemmalla mielessä, myös väkivalta pitäisi ymmärtää huomattavasti laajemmin. Väkivalta pyritään usein selittämään erokriisillä ja vanhempien välirikolla, mutta samalla sen vaikutusta väheksytään, Oranen on havainnut. ♦

► www.ensijaturvakotienliitto.fi
www.turvakoti.net/fi

UUTUUSKIRJA!

UUTTA TOIVOA KIINTYMYSTRAUMOJEN HOITOON

Miksi perinteiset psykoterapiamuodot eivät tunnu tehoavan vaikeimmin hoidettavien lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen ongelmiin? Kenties siksi, että lapsen kyvyttömyys kiintyä ja luottaa aikuiseen jää huomioimatta, jolloin hoidossa ei keskitytä tämän vaurioitumisen perimmäisen syyn korjaamiseen.

A. Becker-Weidmanin ja D. Shellin (2008, PT-Kustannus) **AUTA LASTA KIINTYMÄÄN** –kirja avaa aivan uudenlaisen lähestymistavan kiintymyssuhteissaan vaurioituneiden lasten ja nuorten auttamiseen. Se jatkaa D. Hughesin (2006) **TIE TRAUMASTA TERVEHTYMISEEN** –kirjan viitoittamaa tietä ja luo uudenlaista toivoa hoitokäytäntöihin. Muista terapeutoista poiketen lapsi tai nuori otetaan terapian myötä lähelle aikuista, ja häntä hoitava aikuinen on aina läsnä terapiatyössä. Terapeutin avulla rakennetaan hoitavan aikuisen ja lapsen kesken läheisyyteen ja luottamukseen pohjaavaa kiintymyssuhdetta. Terapia rakentaa siltaa lapsen menneisyyden kokemusten ja nykyisyyden välille aktiivisella, lasta kunnioittavalla ja hänen reaktioitaan kuuntelevalla otteella. Tämä näyttöön perustuva malli on osoittautunut tehokkaaksi käytännön työssä ja tutkimuksissa. Terapiamallin esittelyn lisäksi kirja antaa huomattavan paljon eväitä terapeutin arjen rakentamiseen eri konteksteissa.

Jokaisen traumatisoituneitten lasten ja nuorten työntekijän, sijaiskasvattajan ja terapeutin perusteokset nyt saatavilla yhteishintaan 80 € suoraan kustantajalta www.pt-kustannus.fi.

AUTA LASTA KIINTYMÄÄN
hinta 45€

TIE TRAUMASTA TERVEHTYMISEEN, hinta 43€

HUOM! Yhteishintaan 80€

Hinnat sisältävät alv:n
Kirjojen tarkempi esittely ja tilaukset www.pt-kustannus.fi

Lapsen tilanne pitäisi selvittää myös tapauksissa, joissa lapsi ei ole itse ollut väkivallan kohteena.

KOTIMAISET OPETUSOHJELMAT KOTIIN JA PÄIVÄKOTIIN

ALKULUKU
4-8-vuotiaille
Iloinen äidinkielen opetusohjelma lukemisen ja kirjoittamisen oppimiseen.

Moppi MATIKKAKUNINGAS
Matematiikkaa 5-13-vuotiaille
Tervetuloa ostoksille verkkokauppaan!
www.mikrolinna.fi

Myynti: Mikrolinna Oy
03-6121 303
ja Stockmann, Helsinki

PSYKOLOGIAINSTITUUTTI

Koulutusta ammattilaisille

Pienen lapsen (8 - 18 kk) sosiaalisten kykyjen arvio
24.11.2008, Hki

Hinta 160 €
Ilm. viim. 7.11.2008
Kouluttaja:
psykologi Nina Uusitalo

Lisätiedot, ilmoittautuminen
www.psykologiainstituutti.fi
koulutus@psykologiainstituutti.fi

PSYKOLOGIEN KUSTANNUS OY

Uutuus-kirja, ilm. lokakuussa

Hoivaa ja leiki – vauvan ja vanhemman vuorovaikutus

25 €

61 s.
sis. CD:n

www.psykologienkustannus.fi